

Tahir Barlas (1886-1953)

1886 yılında (R.1302) İstanbul'da doğmuştur. Babası Ali Efendi'dir. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Mektebi Mülkiye'ye kaydolmuştur. Mektebi Mülkiye'nin idadi kısmını başarıyla bitiren Tahir Bey, 30 Kasım 1908'de Anamur kazasına Mal Müdürü Vekilliği görevine atanmıştır. Burada bir yıl görev yaptıktan sonra 11 Şubat 1909 tarihinde İslahiye kazası Mal Müdürlüğüne getirilmiştir. 13 Şubat 1910'da Erzurum Defterdarlığı Tahsilat Müdürlüğüne nakledilen Tahir Bey, bu sırada Tutak ve Bayburt kazalarında kaymakamlık görevlerinde bulunmuştur. 13 Ocak 1911 tarihinde Erzurum Muhasebe Mümeyyizliğine atanmış, ancak bu görevi kısa sürmüş ve yeniden kaymakamlık görevine dönmüştür. 13 Aralık 1911'de üç yıla yakın görev yapacağı Pasinler kaymakamlığına atanmıştır. 7 Mayıs 1914'te Kemah Kaymakamı Vasıf ile becayiş yaparak, 23 Mayıs 1914'de Kemah kaymakamı olmuştur. Bu görevde sadece dört ay kalmıştır. 29 Ağustos 1914'de Erzurum vilayetinin gösterdiği lüzum üzerine Hınıs kaymakamlığına nakledilmesi hakkında çıkarılan irade-i seniyye ile Hınıs Kaymakamı olarak atanmıştır. 27 Mayıs 1916'da ise bu kez Mazgirt kazası kaymakamlığına getirilmiştir. 8 Haziran 1916'da Birinci sınıf kaymakamlığa terfi ettirilmiştir. 24 Ocak 1917'de bu kez de Arapkir kazası kaymakamı olarak görevlendirilmiş ve bir yıl burada kalmıştır. Bu süreçte Dersim Mutasarrıfı Ziya Bey'in rahatsızlığı nedeniyle dört ay izinli olduğundan, mutasarrıflığa vekalet etme görevi verilmiştir. 31 Aralık 1918'de Taşköprü kazasına kaymakam olarak atanmış ve sadece üç ay görev yaptıktan sonra 24 Mart 1918'de bu kez Pasinler kaymakamı olmuştur. Mondros Mütarekesi'ne imzalanması sırasında görevinin başında olan Tahir Bey, 1 Ağustos 1919'da İzmit mutasarrıflığına bağlı Adapazarı kazasına atanmıştır.

Adapazarı kaymakamı olarak göreve atanır atanmaz İzmit Mutasarrıfı Ali Suat Bey'in en gözde kaymakamı olmasına rağmen kısa zamanda Sivas'taki Heyeti Temsiliye ile ilişkiye geçmiştir. Kaymakam Tahir Bey, daha en başından Anadolu'da başlayan milli harekete sempati duymasının yanı sıra, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Adapazarı şubesinin kuruluşuna öncülük eden ve bu dönemde Mustafa Kemal ile yakın iletişim halinde İzmit bölgesindeki gelişmeleri aktaran Eski Amasya Mutasarrıfı Sırrı Bey'in de etkisiyle kendini milli hareketin içinde bulmuştur. Adapazarı'nda Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Ağustos-Eylül 1919'da faaliyete geçmesini sağlamıştır. Cemiyetin aktif bir üyesi olarak milli harekete destek vermiştir. Eylül ayı sonlarında Sivas'taki Heyeti Temsiliye'nin isteği üzerine İzmit Mutasarrıfı Ali Suat Bey, Sırrı Bey ve ilçe eşrafının da hazır bulunduğu toplantıda İstanbul ile ilişkileri kesme kararı alınınca, toplantıya geç gelen Tahir Bey de bu kararı karşı çıkmamış; böylece Adapazarı ile İstanbul arasındaki ilişkiler kesilmiştir.

1919 yılı Ekim ayında Adapazarı'nı da içine alan bölgede başlayan ayaklanmalar sırasında asilerin dağıtılmasında ve isyanların bastırılmasında milli güçlere önemli katkılar sağlamıştır. İstanbul'dan para verilerek gönderilen Bekir'in İzmit Derbent nahiyesinden Düzce'ye kadar Çerkes köylüleri kışkırtmasıyla çıkan olayların bastırılmasında en büyük pay sahiplerinin başında Tahir Bey gelmektedir. İzmit'ten gelen bir binbaşı ile 25 atlıyı yanına alarak isyancıları dağıtmayı başarmıştır. Bu olaylar sırasında telgraf görüşmeleri ile talimatları Mustafa Kemal'den almaya başlamış ve İzmit

Tahir Barlas

bölgesi hakkında Mustafa Kemal'e telgrafla bilgi ulaştıran isimlerden biri olmuştur.

1919 yılında yapılan Meclis-i Mebusan seçimleri sırasında, seçimlere gölge düşürmeden ve özgür bir seçim ortamı sağlamış olmakla birlikte, Heyet-i Temsiliye'nin belirlediği adayların kazanması için çalışmıştır. Aralık 1919'da Adapazarı'nda yapılan seçimler Heyeti Temsiliye'nin adaylarının kazanmasıyla sonuçlanmıştır.

Bu dönemde Adapazarı'nda güvenliğin sağlanmasının yanı sıra İzmit bölgesindeki İngiliz birliklerine karşı da mücadele etmiştir. Mart 1920'de Heyeti Temsiliye'nin talimatıyla Geyve'deki 20. Kolorduya bağlı 24. Tümen Komutanı Yarbay Mahmut ve Geyve Kaymakamı Hamdi Namık ile birlikte hareket ederek, Lefke, Mekece, Köprübaşı,, Dođançay ve Arifiye'yi işgal eden İngilizleri İzmit ve Sapanca'ya sürmeyi başarmışlardır. Böylece Geyve'nin güvenlik altına alınması sağlanmıştır.

İstanbul'dan Anadolu'ya geçişler sırasında yolcuların zorlukla karşılaşmadan bölgeden güvenle geçmeleri için çaba göstermiştir. Özellikle İstanbul'un işgalinden sonra Anadolu'ya geçişler artmıştır. Yunus Nadi, Halide Edip, Doktor Adnan, Celaleddin Arif, Albay İsmet, Bekir Sami gibi birçok önemli ismin Adapazarı bölgesinden güvenle Anadolu'ya geçmelerini sağlamıştır.

İstanbul'un işgal edilmesinden sonra Ankara'da toplanacak milli meclis için mebus seçimleri yapılması sırasında Adapazarı'na tam olarak hakim olan Tahir Bey, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin adayları olan Fuat Bey, Hamdi Namık Bey, Hafız Abdullah ve Halil İbrahim Bey'in olaysız biçimde seçilmelerini sağlamıştır.

Nisan 1920'de Adapazarı'nda asilerin yeniden hareketlenmiş, Ankara ile telgraf hatlarını kesmişlerdi. Bölgede İstanbul Hükümeti'nin ve İngilizlerin teşvikiyle milli harekete karşı hareket artmaya başlamıştı. Ancak Kaymakam Tahir Bey, kaza ahalisinin ayrılması ve Kuvayi İnzibatiye'nin İzmit'te mevzilenmesi nedeniyle kontrolü sağlayamamıştı. İstanbul Hükümeti İzmit Mutasarrıfı Ali Suat ile birlikte Adapazarı Kaymakamı Tahir Beyi de azletmiştir. 22 Mayıs 1920'de azledildikten sonra Adapazarı'ndan ayrılan Tahir Bey, İzmit livası adına Adapazarı'nda seçilen Yusuf İzzet Pařa'nın aynı zamanda Bolu'dan da seçilmesi ve orayı tercih etmesi üzerine Adapazarı'ndan mebus seçilmiştir. 10 Haziran 1920 tarihinde Adapazarı kazasından Kaymakam namına Seyit Mehmet imzasıyla "münhal olan BMM azalığına Adapazarı Kaymakamı Tahir Bey'in seçildiğini bildiren telgraf TBMM başkanlığına yollanmıştır. 17 Temmuz'da mazbatası kabul edilerek meclise katılmıştır.

Meclise katıldıktan kısa bir süre sonra Dođu Cephesi Komutanı Kazım Karabekir'in isteği üzerine Bayazıt Mutasarrıflığı görevine atanmıştır. Bu süreçte memuriyet ve milletvekilliğini aynı kişide olmasını "Nisabı Müzakere Kanunu" yasaklamaktaydı. Bu arada Tahir Bey önce memuriyeti terk ederek mebusluğu tercih edeceğini belirtmiş olmasına rağmen, 27 Ekim'de Meclis'ten iki ay izin istemiştir. Önce kabul edilmesine rağmen izin talebi 30 Ekim'de reddildiği belirtilmiştir. Tahir Bey, yasa gereğince milletvekilliğinden feragat edip memuriyeti kabul ettiğini bildiren telgrafı 14 Aralık 1920'de Meclis Başkanlığına yollamıştır. Telgrafında teklif ve ısrar neticesi Bayazıt Mutasarrıflığını kabul edeceğine dair Kazım Karabekir Pařa'ya söz verdiğini vurgulayarak istifasının kabulünü istemiştir. TBMM'de görüşülerek milletvekilliğinden istifa etmiş sayılmıştır.

1920 yılından itibaren başlayan Bayazıt mutasarrıflığı görevi, nedendir bilinmez çok kısa sürmüş ve 7 Şubat 1921 tarihinde azledilmesiyle sonuçlanmıştır. Daha sonra Kars Müdafaa-i Hukuk Heyeti Merkez Reisliđi görevine getirilmiştir.

Bu görevi sırasında Sakarya Savaşı'nın kazanılması dolayısıyla TBMM'ye Kars ilinden gönderilen telgrafların imzacılarından biridir. Milli mücadeleden sonraki ilk yıllarındaki faaliyetleri hakkında bilgi bulunamamakla birlikte, 1930

yılı belediye seçimlerinde Kızılcahamam Belediye başkanlığına seçilmiştir. 1934, 1938 yerel seçimlerini de kazanarak, 1942 yılına kadar bu görevde kalmıştır. Bu sırada CHP Kızılcahamam ilçe teşkilatında çalışmış, İl Yön Kurul üyeliği yapmıştır. İlçenin gelişmesine önemli, katkılar sağlamıştır. 16 Temmuz 1934'te Atatürk'ün Kızılcahamam'a gelişi sırasında, kaldığı çadırdın bulunduğu yerin tapusunu Atatürk'e hediye etmiştir.

1943 yılında Kars Valiliği'ne atanmıştır. 1945 yılına kadar bu görevde kaldıktan sonra 1946 yılı yerel seçimlerinde CHP'nin Kars Belediye başkan adayı olmuştur. Milli mücadele yıllarından itibaren bölge ile ilişkisini kesmemiş ve son iki yılda da valilik görevi yapmış olmasından dolayı da seçimleri kazanması zor olmamıştır. 3 Temmuz 1946'da belediye başkanlığı görevine başlamıştır. Kars belediye başkanlığı sırasında kentin imarına ve kalkınmasına önemli katkıları olduğundan, kentin unutulmaz isimlerinden biri haline gelmiştir. 1950 yılında genel seçimleri öncesinde Kars'ta, CHP il teşkilatının milletvekilleri adaylarını belirleme çalışmaları sırasında belirgin etkiye sahip olmuştur. 14 Mayıs 1950 seçimleri sonrasında CHP iktidarını kaybetmesine rağmen, Kars'taki seçimleri CHP'nin kazanmasında seçim öncesi propaganda çalışmalarındaki etkinliği önemli rol oynamıştır.

8 Temmuz 1953'te Kars'ta hayata gözlerini yummuştur. Çok sevdiği Kars kenti ona kucak açarak, 0Karadağ Mezarlığında toprağa verilmiştir. Evli olan Tahir Bey, bir çocuk babası idi.

Esmâ TORUN ÇELİK

KAYNAKÇA

Belgeler

BCA, Bakanlıklar arası Tayin Daire Başkanlığı, 30-11-1-0 /184- 23- 8

BCA, MSBATA (Milli Savunma Bakanlığı Askeri Tarih Arşivi) 27.10.1919, 110-9-1-11/34.0.97

BCA, MSBATA (Milli Savunma Bakanlığı Askeri Tarih Arşivi) 29.9.1919, 110-9-1-11/2.0.100

BCA, MSBATA (Milli Savunma Bakanlığı Askeri Tarih Arşivi), 31.10.1919, 110-9-1-11/ 34.0.100

BOA, DH. ŞFR (Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi), H-14-06-1336, 85-247

BOA, DH. ŞFR (Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi), R-06-03-1332, 520- 46

BOA, DH. ŞFR (Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi), R-02-06-1330, 437- 31

BOA, DH. ŞFR (Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi), H-20-03-1336/83-28

BOA, DH. ŞFR (Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi), R-26-03-1332, 522-78

BOA, DH. ŞFR (Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi), R-03-12-1332, 545-100

BOA, BEO (Babiali Evrak Odası) H. 04.09.1338/ 4634 – 347541

BOA, BEO (Babiali Evrak Odası), H-25-07-1334, 4416- 331136

BOA, İ. DH (Başbakanlık Osmanlı Arşivi İrade Dahiliye), H-11-06-1332, 1508 – 12

BOA, İ. DH (Başbakanlık Osmanlı Arşivi İrade Dahiliye), H-07-10-1332, 1509-87

BOA, İ. DÜİT (Başbakanlık Osmanlı Arşivi İrade Dosya Usulü), H. 03.09.1338, 48 – 151

BOA, İ. DUİT (Başbakanlık Osmanlı Arşivi İrade Dosya Usulü), H-04-11-1337, 48- 22

BOA, DH.KM (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti), H-29-12-1337, 53- 36.

Kitaplar

Yusuf Çam, **Milli Mücadelede İzmit Sancağı**, İstanbul, 1993.

Fahri Çoker, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM Birinci Dönem 1919-1923 C.III**, Ankara, TBMM Vakfı Yayınları, 1995.

Selvi, Haluk- Cırık, Bülent, **Milli Mücadelede TBMM'ye Anadolu'dan Çekilen Telgraflar**, Ankara, TBMM Basımevi, 2020.

Makale ve Bildiriler

Atlı, Cengiz, "1950 Yılı Kars Milletvekiliği ve Belediye Seçimleri", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 51, Bahar 2013, s. 517-540.

Bilgin, Taner, "Son Osmanlı Mebusan Meclisi Seçimleri ve İzmit Mebusları," **Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu**, 2014, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, ss.1115-1126.

Erdeha, Kamil, "Milli Mücadelede Livalar ve Mutasarrıflar: İzmit Mutasarrıflığı IV", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, 7/51, Nisan-Haziran 1978, ss.21-27.

Konukçu, Enver, "Adapazarı Kaymakamı Tahir (1919-1920)", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Yıl 1997, C. 8 Sayı 38, ss.521-538.

Ural, Selçuk-Doğualp, Hazine, "Kars Belediyesi Tarihi (1920-1970)", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, Yıl 2012, Cilt: 12, Sayı: 12, ss.57-86.

Sürelî Yayınlar

Son Posta, "Kızılcahamam Belediye İntihabı Neticelendi", 17 İkinci Teşrin 1938, s.9.

Elektronik Kaynaklar

<https://kizilcahamam.meb.gov.tr/www/ataturkun-kizilcahamama-gelisininin-81-yili/icerik/371> (Erişim Tarihi 7 Ağustos 2024)

TBMM Zabıt Ceridesi, https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_dergisi_pdfler_birlesimler (Erişim Tarihi 6 Ağustos 2024)

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1.pdf> (Erişim Tarihi 6 Ağustos 2024)

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/tahir-barlas-1886-1953/?pdf=7556> adresinden erişilmiştir